

УДК: 351.743

Тітуніна Катерина Вікторівна,
кандидат юридичних наук
(Міністерство внутрішніх справ України),

Кіріленко Федір Олександрович,
кандидат юридичних наук
(Міністерство внутрішніх справ України)

БОРОТЬБА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ

У статті досліджено стан боротьби з корупцією в Україні в період розвитку 1960–2016 років на підставі наявних статистичних показників адміністративної та кримінологічної складової.

Розглянуто можливі причини зміцнення та укорінення цього небезпечного соціального явища. Обґрунтовано проблематику корупції, яка в Україні є вкрай гострою, істотно впливає на майбутнє держави та її розвиток, є однією з серйозних перешкод на шляху інтеграції України у світове співтовариство.

При дослідженні питання протидії корупції виокремлено органи Національної поліції України, адже корупція є постійною загрозою чесності поліції та її нормальному функціонуванню в межах верховенства права. Доведено, що Національна поліція як спеціально уповноважений суб'єкт протидії корупції, з метою забезпечення охорони прав і свобод людини, спрямовує свої зусилля на протидію цьому явищу як у внутрішньо організаційній діяльності центральних органів управління Національної поліції, у територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери її управління, так і за межами цієї сфери.

Ключові слова: корупція, органи Національної поліції, статистичні дані, корупційні злочини, адміністративна та кримінальна відповідальність.

Актуальність теми дослідження зумовлюється багатьма чинниками, серед яких – курс на євроінтеграцію, що на сьогодні є необхідною умовою розвитку держави.

Вибір теми дослідження обумовлений загостренням проблеми поширення корупції в Україні, збільшенням різноманітності форм її проявів на сучасному етапі процесу становлення і розвитку як економічної, так і політичної системи України, її впливом на економіку держави та соціальну сферу, а також необхідністю посилення боротьби з цим протиправним явищем та наслідками, які воно викликає. Це стало одним із основних завдань роботи Президента України та його Уряду.

Крім того, різні політичні сили використовують тему корупції та нездатності правоохоронних органів боротися з нею, як спосіб створення негативного іміджу чинної влади. З іншого боку, багато політиків будують свій піар на активній боротьбі з нею. Виходячи з цього, нами проведено детальний аналіз скоєних корупційних злочинів і з'ясовано, що Національна поліція займає чільне місце в боротьбі з нею.

Враховуючи багатоаспектний характер взаємодії в галузі протидії корупції та її значення для мінімізації впливу цього явища на суспільні процеси, зазначена проблема є однією з найскладніших та найактуальніших для діяльності суб'єктів боротьби з корупцією.

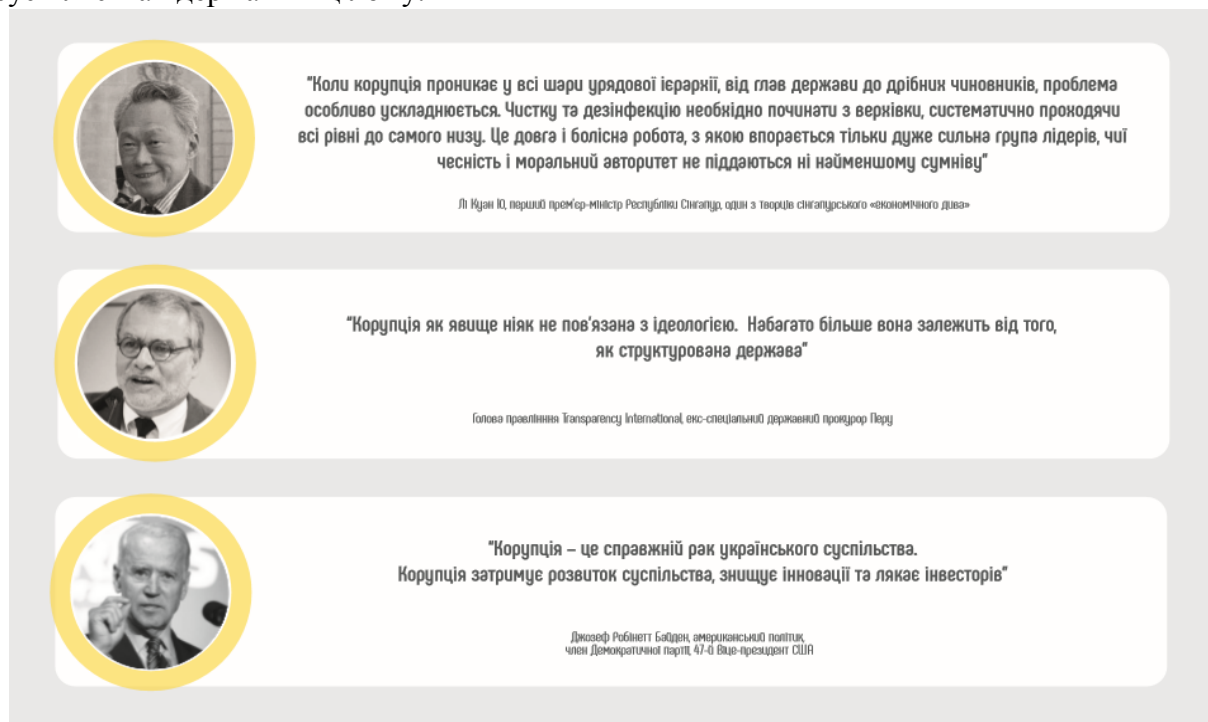
Підґрунтям проведеного дослідження є аналіз стану корупції з урахуванням показників діяльності новостворених антикорупційних органів та принципово нового підходу до цього явища вже існуючих органів, які покликані боротися з корупцією.

Серед наукових робіт, присвячених проблемі протидії корупції, доцільно відзначити праці вітчизняних учених: С. М. Алфьорова, О. М. Бандурки, І. А. Дьоміна, Д. Г. Заброди, М. І. Мельника, Є. В. Невмержицького, О. М. Охотнікова, М. І. Хавронюка, В. О. Шамрая, В. М. Шванкова та ін.

Проведене дослідження зазначеної проблематики не втратило своєї актуальності, навпаки, з огляду на вимоги сьогодення, потребує більш прискіпливого вивчення сучасного стану злочинності з метою вироблення пропозицій щодо її запобігання із застосуванням інноваційних підходів і нестандартних стратегій.

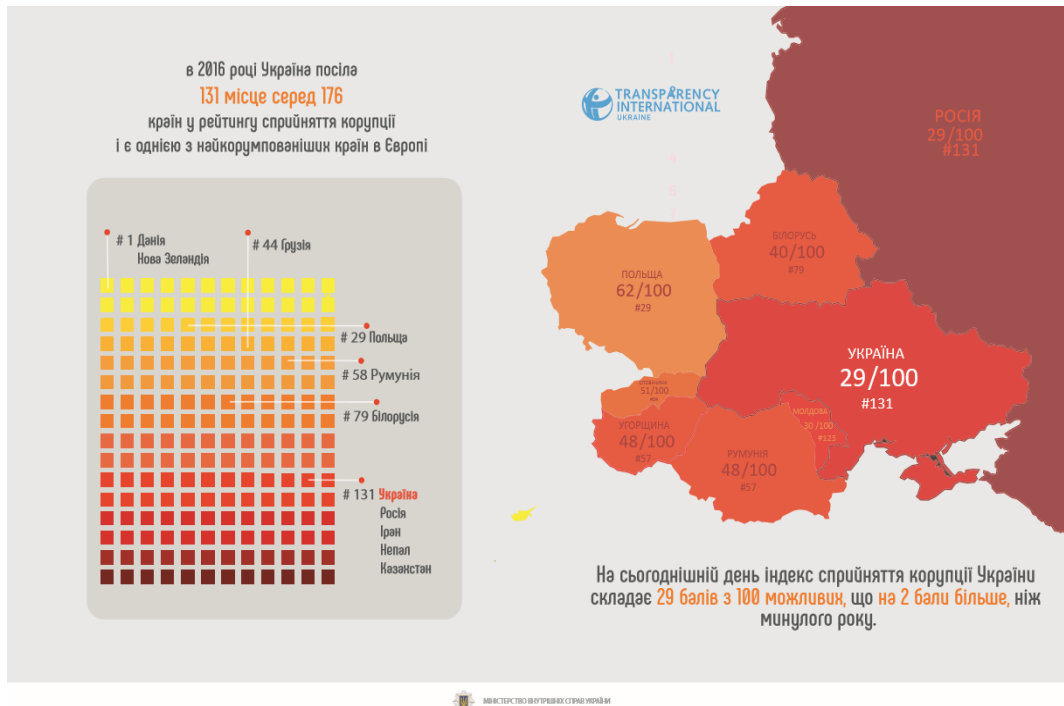
Отже, **метою статті** є дослідження стану корупції, місця та завдань Національної поліції України у боротьбі з корупцією.

Виклад основного матеріалу. Корупція – найбільша соціальна загроза для розвитку демократії у XXI столітті. На політичній мапі світу, мабуть, не знайдеться жодної країни, яка не була б уражена корупцією. Україна – не виняток. Корупція, тобто зловживання посадовою особою своїм службовим становищем, спричиняє безумовну шкоду інтересам суспільства і держави в цілому.

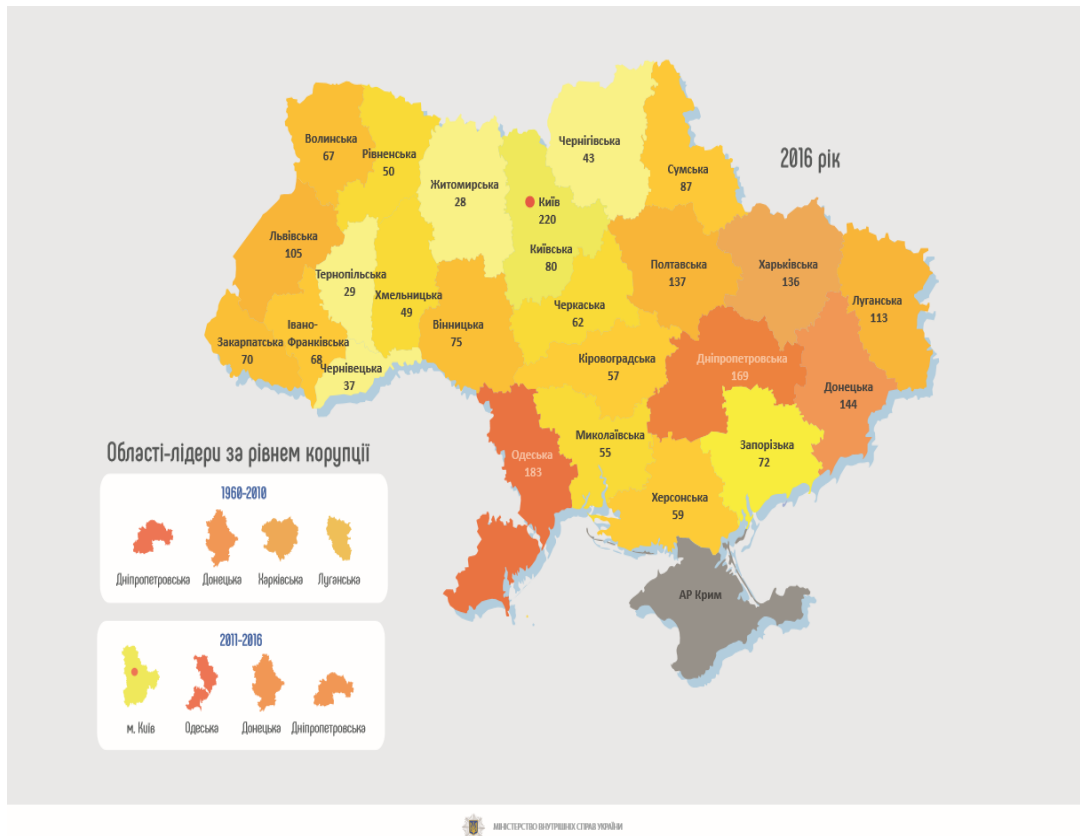

Мал. 1

Як повідомляє «Transparency International – Україна», у 2016 році Україна посіла 131 місце серед 176 країн у світовому Індексі сприйняття корупції (CPI), це на 2 бали більше, ніж минулого року, але недостатньо для країни, влада якої назвала боротьбу з корупцією головним пріоритетом. Цю сходинку із показником 29 балів із 100 можливих разом з нами зайняли Казахстан, Іран, Росія та Непал (мал. 2).

Мал. 2

Мал. 3

Покращенню нашої позиції у світовому рейтинзі сприяло просування антикорупційної реформи, проте відсутність дієвої судової системи та фактична безкарність діянь

корупціонерів не дає Україні зробити потужний ривок уперед і подолати 30-бальний бар'єр, що зветься «ганьбою для нації».

Подане дослідження базується на статистичних даних, що містяться у звіті про стан протидії корупції, затвердженому спільним наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони, Державної судової адміністрації України.

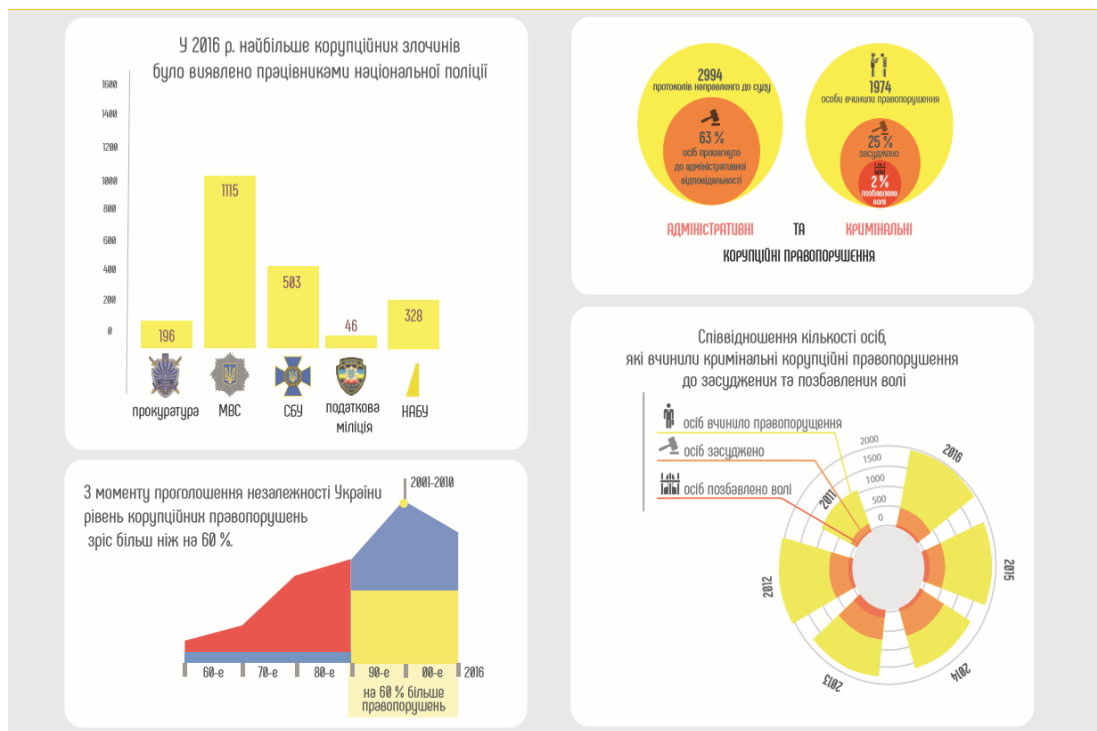
Крім того, у роботі нами окремо вивчено статистичну звітність новостворених органів, завданням яких є боротьба з корупцією, зокрема Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства з питань запобігання корупції.

З мал. 3 можна зробити висновок про те, як змінилися дані про регіони України, які є найбільш корумпованими. Як бачимо, у 2016 році найбільш корумпованими в Україні є місто Київ (220), Одеська (183), Дніпропетровська (169), Донецька (144), Полтавська (137), Харківська (136), Луганська (113) області.

Досить стрімке зростання виявлених корупційних правопорушень спостерігається з 1981 року у Дніпропетровській (133) та Донецькій (220) областях, тоді як в місті Києві виявлено 81 злочин, а в Одеській та Луганській областях 78 та 73 відповідно.

Цікавим є і той факт, що на фоні загального збільшення виявлених корупційних правопорушень по державі деякі адміністративно-територіальні центри протягом майже 55 років залишаються лідерами за їхньою кількістю (м. Київ – 403, області: Одеська – 371, Донецька – 347, Дніпропетровська – 321, Харківська – 261). При цьому упродовж 1960 – 2016 рр. найбільш корумпованими залишаються Дніпропетровська та Донецька області.

Дослідження діяльності органів, які існували до проведення антикорупційної реформи, свідчить, що в період 2011 – 2016 рр. найбільше корупційних злочинів виявлено працівниками органів внутрішніх справ (у середньому 1463 злочини за вказаний період), у той же час прокуратурою виявлено – 297 злочинів, Службою безпеки – 337, податковою міліцією – 25 (мал. 4).

Мал. 4

Аналогічна динаміка спостерігається і в 2016 році: працівниками Національної поліції України виявлено 1115 корупційних злочинів, Службою безпеки України – 503, Національним антикорупційним агентством України – 328, прокуратурою України – 196, податковою міліцією України – 46 (мал. 4).

Із зазначеного можна зробити висновок, що пік зростання виявлених кримінальних порушень припадає на 2001 – 2010 роки (2815), тоді як в період з 2010 р. по жовтень 2016 р. спостерігаємо деякий спад щодо їх виявлення – 2250 злочинів. Як видно з мал. 3, усього з часу проголошення незалежності України рівень корупційних діянь зріс більше ніж на 60 %. Отже, наявні опосередковані дані свідчать про збільшення кількості виявлених корупційних діянь за обраний нами відрізок часу.

На зазначену тенденцію вказують два показники: негативний – збільшення кількості бажаючих дати або отримати хабар, позитивний – активізація діяльності правоохоронців у напрямку виявлення корупційних схем.

Рівень виявлених корупційних діянь, за які передбачена адміністративна відповідальність, завжди залишався досить стабільним. Разом із цим у разі збільшилася кількість кримінальних справ, і вже з 2011 року фіксувалося щороку близько 2000 таких злочинів.

На даному етапі слід урахувати, що з 2011 року, після внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального Кодексу України, значна частина корупційних правопорушень стала кримінальними та підпадали під дію Кримінального Кодексу України.

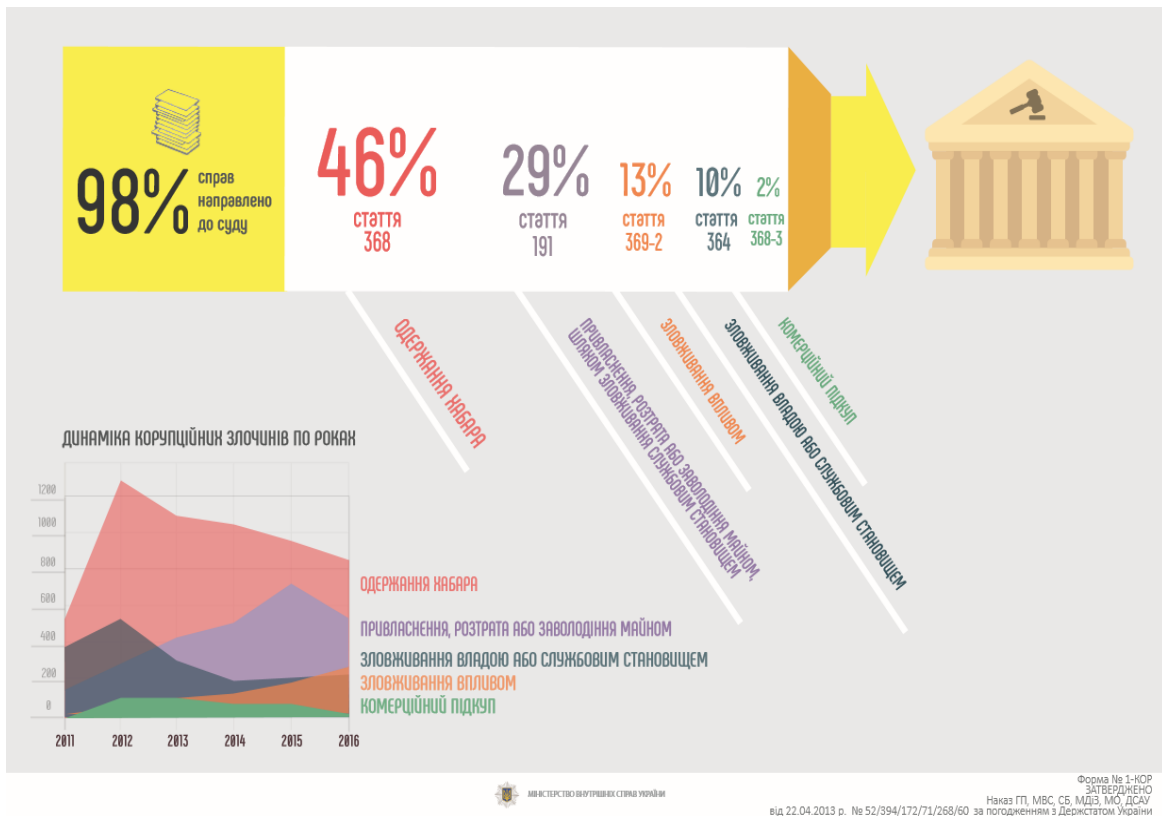
При цьому склалася досить негативна тенденція як за доказовою базою, так і взагалі по засуджених за корупційні кримінальні злочини, де до позбавлення волі засуджено лише 2% від усіх виявлених злочинців (мал. 4).

Схожа тенденція спостерігається і щодо адміністративних правопорушень, коли кількість притягнутих до відповідальності осіб із року в рік зменшується.

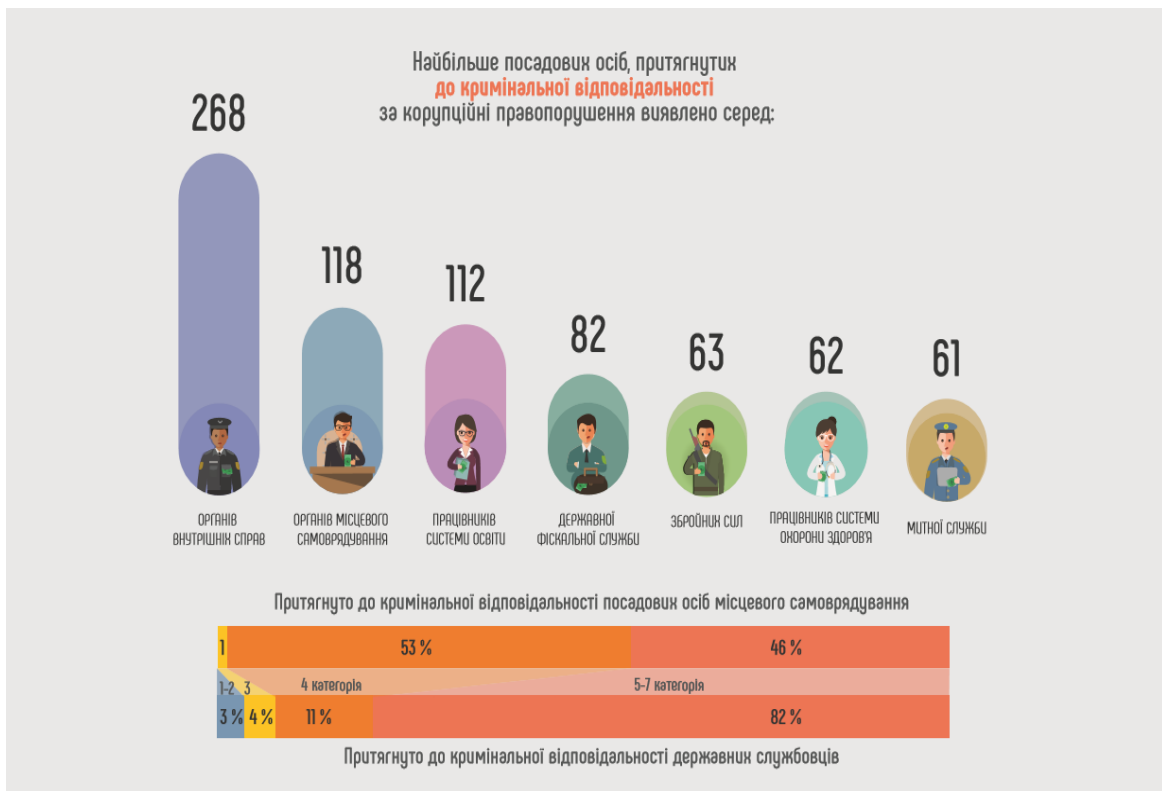
З 2004 по 2011 рік до адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення в середньому було притягнуто лише 30% осіб, а з 2011 по 2015 рік цей показник знизився до 7% від загальної кількості адміністративних матеріалів. Однак з 2016 року спостерігається тенденція до збільшення кількості службових осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності та направлених до суду протоколів про корупційні діяння. Аналіз відомостей про статті, за якими фіксуються кримінальні корупційні правопорушення, свідчить, що у 2016 році в Україні, як і раніше, учиняється більше злочинів, пов'язаних з одержанням хабара (46%), спостерігається зростання злочинів за ст. 191 КК (привласнення, розтрата майна або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем – 29 %), на спаді також злочини, пов'язані зі зловживання владою чи службовим становищем (10%) та комерційним підкупом (2%) (мал. 5).

Так, протягом 2016 року 41 % з опитаних українців зіткнулися з тим або іншим проявом корупції. Про це свідчать дані опитування, проведеного навесні компанією «TNS-Україна» («Інтерфакс-Україна»). Найбільш корумпованими сферами виявилися: медична (61%), сфера освіти (34%), силові структури (24%), дозвільні контролюючі органи (19%), місцеві органи влади (18%).

З мал. 6 видно, що у 2016 році серед посадових осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення, найбільше працівників органів місцевого самоврядування (537), Збройних сил України (49), Державної фіскальної служби (26), працівників поліції (15).

Мал. 5

Мал. 6

Окремо слід указати на негативні тенденції в правоохоронних органах, де працівники органів внутрішніх справ скоюють найбільше корупційних злочинів. Так, у 2016 році до відповідальності притягнуто 268 осіб (мал. 6), тоді як у 2015 році – 203 особи, а за весь 2014 рік – 157 осіб.

Кількість виявлених працівників поліції, які вчинили корупційні кримінальні злочини, знаходяться на одному рівні із загальною кількістю державних службовців та осіб місцевого самоврядування, а по деяких роках – перевищує рівень корумпованості.

Така тенденція пояснюється тим, що під час реформування системи МВС була поставлена задача із викорінення працівників, які не готові працювати за новими правилами, тому спостерігається зростання виявлених корупціонерів у рядах Національної поліції. У цілому по Україні у 2016 році ситуація щодо державних службовців, які вчинили корупційні кримінальні злочини, виглядає так (мал. 7):

Мал. 7

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження, можна зробити загальний висновок, що рівень корупції в Україні залишається на високому рівні, а кількість злочинів, виявлених у сфері корупційних діянь, зростає.

При цьому слід зауважити, що зростання кількості виявлених корупційних діянь збільшилася також за рахунок новостворених органів та інтенсифікації боротьби з ними з боку правоохоронних органів України.

До того ж із внесенням змін до основних законів, нормами яких врегульовано відповідальність за корупційні діяння та проведення антикорупційної реформи, таку тенденцію можна вважати позитивною, адже ми бачимо принципово нове ставлення суспільства до проблеми корупції та активізацію роботи правоохоронних органів щодо виявлення корупційних діянь.

На сьогодні стабільне та ефективне функціонування Національної поліції України, як одного зі спеціальних уповноважених суб'єктів протидії корупції, є необхідною умовою захисту конституційного ладу, забезпечення законності і правопорядку, дотримання прав і свобод людини та громадянина, а від ефективності діяльності поліції значною мірою залежить успішність реалізації національних інтересів та стабільність суспільного розвитку.

Безумовно, усі заходи, проведені державою в межах антикорупційної реформи, є великим кроком уперед, а просування антикорупційної реформи сприяло деякому покращенню позиції України у світовому рейтинзі СРІ, однак відсутність дієвої судової системи та фактична безкарність діянь корупціонерів не дає зробити потужний ривок і подолати цю «ганьбу для нації». Безкарність та недієве правосуддя тримають Україну на корупційному дні.

Адже, як свідчить світова практика, для вирішення проблеми корупції в Україні необхідно створити ефективну та дієву систему антикорупційних судів, забезпечити прозорість діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, залучити громадськість до контролю за діяльністю державних органів при прийнятті політично важливих рішень та застосуванням міжнародних стандартів у роботу всіх державних органів.

Список використаних джерел

1. <https://www.google.com.ua/search?q=Transparency+International&oq>.
2. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/580-19>.
3. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки».
4. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18>.
5. Антикорупційна програма МВС України на 2017 рік, затверджена наказом МВС від 28.02.2017 № 169.
6. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень – червень 2016 року, затверджений наказом ГПУ від 23.10.2012 № 100.
7. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, затверджений наказом ГПУ від 23.10.2012 № 101.
8. Статистичні дані Держслужби статистики України від 23.08.2016 № 10.2-15/154-16. — К. : Держслужба, 2016.

Тигунина Катерина Вікторівна,
кандидат юридических наук
(Министерство внутренних дел Украины),

Кириленко Федор Александрович,
кандидат юридических наук
(Министерство внутренних дел Украины)

БОРЬБА НАЦИОНАЛЬНОЙ ПОЛИЦИИ С КОРРУПЦИЕЙ В УКРАИНЕ

В статье исследовано состояние борьбы с коррупцией в Украине в период её развития 1960–2016 годов на основании имеющихся статистических показателей административной и криминологической составляющей.

Исследованы вопросы противодействия коррупции, и особое внимание уделено органам Национальной полиции Украины, ведь коррупция является постоянной угрозой честности полиции и ее нормального функционирования в пределах верховенства права.

Ключевые слова: коррупция, органы Национальной полиции, статистические данные, коррупционные преступления, административная и уголовная ответственность.

Titunina Ekaterina Victorovna,
candidat of law sciences
(*The Ministry of Internal Affairs of Ukraine*),

Kirilenko Fyodor Aleksandrovich,
candidat of law sciences
(*The Ministry of Internal Affairs of Ukraine*)

NATIONAL POLICE COMBATING CORRUPTION IN UKRAINE

This article explores the fight against corruption in Ukraine for the period of 1960 – 2016 years Ukraine on the basis of available statistical indicators and administrative criminological component.

The possible reasons for strengthening and rooting this dangerous social phenomenon. Grounded problems of corruption, which in Ukraine is extremely severe, significantly affect the future of the state and its development is one of the major obstacles to the integration of Ukraine into the world community.

The issue of combating corruption, among them the National Police authorities singled out Ukraine, because corruption is a constant threat to the integrity of the police and its proper functioning within the rule of law. Proved that the National Police as specifically authorized an anti-corruption to ensure the protection of human rights aims to counteract this phenomenon as the internal organizational activities of central administration of the National Police, the local authorities, enterprises, institutions and organizations which are under its control, and outside this sphere.

The detailed analysis of corruption committed crimes in which National Police has been prominent in the fight against it.

Key words: *corruption, national police authorities, statistical data corruption offenses, administrative and criminal liability.*

Надійшла до редколегії 29.04.2017